

Cecilia Milow

Cecilia Milow

Uppdelningen mellan kvinnor och män var ännu vid slutet av 1800-talet tämligen entydig med uppdelningen mellan det privata rummet och det offentliga. Kvinnans kallelse sågs som annan än mannens och det var i hemmet hon skulle ha sin verksamhet. Att vara en offentlig kvinna var synonymt med att vara en dålig kvinna. Det betydde inte att alla kvinnor var begränsade till hemmet. Det fanns yrken som en självförsörjande kvinna kunde ägna sig åt utan att anses som dåliga. Undervisning av små barn och även äldre flickor sågs som en förlängning av hemmets uppgifter, liksom även arbete inom vård var en gren av det förlängda hemmet. Pionjärer denna tid, slutet av 1800-talet och i synnerhet efter 1900, tänjde på gränserna och visade på nya uppgifter.

Det finns i Sverige en hel rad av intressanta kvinnor, födda på 1850-talet. Flera prominenta kvinnor fick lära sig språk, reste utomlands, arbetade som konstnärer, författare. De erövrade mer och mer av det som varit männens område; det offentliga rummet, och de var aktiva för att få fulla medborgerliga rättigheter. Jag har valt ut en av dem, som nog tillhör de glömda kvinnopionjärerna, men som är väl värd att ihågkommas, nämligen Cecilia Milow.

När Stina Nicklasson första gången presenterar Cecilia Milow som en av pionjärerna bland moderata kvinnor, fick artikeln underrubriken ”Pedagog, författare, politiker, redaktör”. Hon var mångsidigt verksam och hennes liv var händelserikt. Samtidigt speglar hennes tillvaro som ung kvinna villkoren för många under den tiden.

Cecilia Milow föddes i Göteborg 1856 som dotter nummer 5 i familjen. Fadern var affärsman, kommen från Tyskland, modern var född och utbildad lärarinna från England. En djup ekonomisk kris vid slutet av 1850-talet ledde till att fadern gjorde konkurs och emigrerade till USA med förhoppning att bygga upp en ny tillvaro dit även familjen skulle ansluta sig; något som aldrig kom till stånd. Under tiden fick modern försörja familjen med de fem små barnen och det gjorde hon som lärare i engelska. Hon flyttade till Stockholm och inrättade snart en privat skola, som också gav de fem döttrarna Milow deras huvudsakliga utbildning. När Cecilia var 18 år fick hon arbete som guvernant i olika familjer – en vanlig försörjning för bildade unga kvinnor. Efter 10 år som guvernant hos olika familjer fick hon möjligheter att studera i England och vid återkomsten därifrån etablerade hon en flickpension i Skövde, som hon ledde under 15 år. Så långt är hennes liv likt flera andra välutbildade ogifta unga kvinnors, det är läraryrket som är det vanligaste, men utöver detta visar hon det tämligen ovanliga initiativet att grunda en skola och flickpension.

Under den här tiden publicerade hon också varje år en barn- och ungdomsbok under pseudonymen Tante Cissy. Dessutom översatte hon engelska författare till svenska och hon skrev en engelsk litteraturhistoria i två delar. En av hennes drivkrafter var ett högt ställt bildningsideal: det borde finnas tillgång av god litteratur för flickorna och de borde veta mer om utländsk litteratur. Att introducera engelskspråkig litteratur var i sig en pionjärgärning, eftersom Sverige till stor del hörde till den tyska kulturkretsen under denna tid.

Cecilia Milow

Hennes arbetskapacitet var häpnadsväckande: Samtidigt som hon ledde flickpensionen i Skövde, skrev hon böcker och arbetade dessutom på sin universitetsexamen vid Oxford, dit hon reste under skolans sommaruppehåll varje år. 1898 var hon klar med sin examen och samtidigt med det stora arbetet *Litteraturhistoriska bilder från Storbritannien*. Dessutom började hon etablera sig bland den moderata kvinnorörelsens blivande pionjärer och ledargestalter. Hon var med i Fredrika Bremerförbundet och i rösträttsrörelsen, LKPR, Landsföreningen för Kvinnlig Politisk Rösträtt.

1902 reste hon till USA för att studera hur man ordnade med klubbar för pojkar i amerikanska fabriksstäder. Nu bryter hon ordentligt mot den traditionella synen på kvinnans roll. Denna gång gällde det hur man kunde ordna för pojkars och unga mäns fritid mot bakgrund av de ungdomsproblem som fanns i snabbt växande städer i synnerhet i Stockholm. Och dessutom reste hon ensam – som Fredrika Bremer också gjort tidigare. Cecilia Milow publicerade en intressant redogörelse över sina i USA förvärvade erfarenheter. Liksom Fredrika Bremers ”Brev från Nya Världen” några årtionden tidigare, förtjänar även Cecilia Milows resebeskrivning att läsas även i dag.

Cecilia Milow reste till New York, träffade Cornelius Loder, som ledde pojkklubbar inom YMCA, motsvarigheten till KFUM, framför allt för att ge fabriksungdomar en utbildning och en meningsfull fritid. Hon åkte också till Fall River, en industristad några mil utanför Boston, där en annan eldsjäl, Thomas Chews hade organiserat en pojkklubb, som betraktas som mönsterbildande. Klubben drevs av pojkarna själva. Cecilia Milow konstaterade att den inte hade karaktären av välgörenhetsinrättning. Pojkarnas hade tillgång till lokaler för gymnastik och idrott, till föreläsningar och ett gott bibliotek. De erbjöds yrkesutbildning i olika hantverk. För klubbens ledning fanns administration, och en kader av lärare och instruktörer.

Vistelsen i USA var omtumlande för Cecilia Milow och när hon kom hem rapporterade hon entusiastiskt om vad hon sett.

Våren 1904 rapporterade tidningarna om stora slagsmål på Biblioteksgatan mellan olika ungdomsgäng. Det krävdes åtgärder mot ligisterna. I den rätt upphetsade debatt som följde på händelserna uppstod också idén att se till att det fanns något för ungdomarna att göra på fritiden.

Kungsholmen var en snabbt växande stadsdel med en stor andel barn och ungdomar. Oscar Ekman, känd affärs- och finansman från Göteborg och stor mecenat, förband sig att finansiera en pojkklubb – om Cecilia Milow åtog sig att leda verksamheten. Det gjorde hon och organisationen blev kopierad efter vad hon sett i Fall River. Yrkesutbildning blev viktig, dessutom förekom kurser i teoretiska ämnen vid sidan av gymnastik, idrott och annan fritidsverksamhet. Klubben verkade i två avdelningar, en för de yngre 10-14 år, en för åldrarna 15-20 år. Ett stadigt mål mat serverades på eftermiddagen.

Cecilia Milow gav sig direkt ut i ungdomsgängen och lyckades intressera dem för klubben. Hon omtalas som en gudabenådad pedagog. I många år hade hon undervisat flickor, men hon uppskattade själv ännu mera arbetet med dessa understimulerade arbetarpojkar. Enligt pojkarna var hon en fantastisk berättare. Hon fick också pojkarna att börja läsa tidningar och böcker från biblioteket.

Det bildades musik-, sång- och teatergrupper, som uppträdde för allmänheten. Det man tillverkade i yrkesutbildningen såldes på basarer. Lördagar ordnades dansaftnar med pojkarnas

Cecilia Milow

flickvänner. Söndagar inbjöds pojkarnas familjer till samkväm med underhållning. Utmärkande för Kungsholmens ungdomsklubb var det nära samarbetet mellan pojkarnas föräldrar och klubbens ledare.

Allt var inte en idyll. En del pojkar hamnade i klammeri med rättvisan och Cecilia Milow kontaktade då polisen, sociala myndigheter och arbetsgivare.

Stockholms stad bidrog till sommarvistelse genom att upplåta kolonimark i Stadshagen. Inte minst under Första Världskriget var tillskottet av odlarmödan av stor betydelse för pojkarna och deras familjer – och en ny erfarenhet för stenstadens pojkar.

Ett nytt tillskott fick klubben i ett område vid Åkeshov nära sjön Judaren. En scoutkår hade också bildats på Kungsholmen och kårverksamhet i naturen blev en sammanhållande kraft i pojkarnas liv. Åren 1904 till 1922 nyinskrevs varje år ca 150 nya pojkar i klubben; tillsammans var det flera tusen pojkar som var med i Kungsholmens ungdomsklubb. Ett 20-tal ledare var engagerade under ett verksamhetsår och ett växlande antal speciella funktionärer. Pojkarna stod själva för städning och reparationer av lokalerna, de drog in en del pengar vid basarer och öppna tillställningar, men det behövdes ändå sponsorer. Första tiden var det Oscar Ekman och därefter hans arvingar som var de huvudsakliga bidragsgivarna.

Så småningom kom andra möjligheter för ungdomarna. Idrottsföreningar öppnade verksamhet för ungdomar – det skedde successivt efter Stockholmsolympiaden 1912 och folkbiblioteken utvecklades med ett allt rikligare utbud. 1922, när Cecilia Milow var 66 år, lämnade hon ledningen för klubben.

Politiskt befann sig Cecilia Milow bland de moderata kvinnorna i LKPR och i Moderata Kvinnoförbundet. Men sin mesta politiska aktiviteter utvecklade hon i Svenska Folkförbundet, där hon tillhörde en av initiativtagarna. Mot socialistiska idéer ställde Folkförbundet värdet av personlig frihet, värnande av familjen och privat äganderätt. Det strävade efter en human socialpolitik med åldersdoms- och invalidförsäkring, förbättrad folkundervisning och bättre möjligheter att skaffa sig ett eget hem. Reformerna i Sverige skulle, menade de, bidra till att minska emigrationen. Dessutom fokuserade Folkförbundet på kvinnornas situation. Folkförbundet var inte något politiskt parti, men uttryckte politiska åsikter som pressure group med lobbyverksamhet riktade mot partierna och Folkförbundet blev för många kvinnor något av en politikerskola.

Att kräva rösträtt på nationell nivå för kvinnorna var att bryta helt med den traditionella kvinnosynen. Den offentliga verksamheten hade uteslutande varit männens område. 1909 infördes kommunal rösträtt och valbarhet även för kvinnor. Det var ett viktigt steg på vägen. Inför det första valet 1910 höll moderata kvinnor det första valmötet och Cecilia Milow höll ett anförande, benämnt Kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter. Hon presenterades som pedagog, publicist och socialreformator. Vid denna tidpunkt var kvinnorna utestängda från Allmänna Valmansförbundet, varför de bildade en egen förening, Stockholms Moderata Kvinnoförbund i Stockholm 1911. De kallade sig moderata därför att de ville förändra representationen och ge både män och kvinnor allmän politisk rösträtt. Bland de fyra initiativtagarna märks Cecilia Milow och hon ingick från allra första början i styrelsen.

Cecilia Milow tycks ha haft tid med allt. Hon blev redaktör för folkförbundets tidning Folkviljan, där hon skrev otaliga artiklar och ledare fram till mitten av 1920-talet, samt ordnade kurser i synnerhet för unga kvinnliga medlemmar..

Cecilia Milow

Allmänna Valmansförbundet, sedermera Högerpartiet moderniserade sitt program i stort efter Folkförbundets åsikter och när den allmänna rösträtten hade genomförts hade SF i den delen spelat ut sin roll. Ännu en tid fortsatte SF som folkbildningsorganisatör.

Cecilia Milow skrev dagbok under större delen av sitt långa verksamma liv. "Inte en dag utan en rad." Detta blir också titeln på en bok som Stina Nicklasson håller på att skriva. Där kan man så småningom läsa mer om Cecilia Milow som pedagog, författare, politiker och journalist - och inte minst om hur denna dynamiska dam, berömd för sina vackra hattar och sina årliga födelsedagsmottagningar blev en hängiven biobesökare på äldre dar. Hon dog 90 år gammal år 1946.

Uppsala i juni 2002 Ann-Marie Petersson